

ЗВІТ
ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ЦЕНТРУ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ
ГОЛОКОСТУ (УЦВІГ)
ЗА 2017 РІК

Січень

Український центр вивчення історії Голокосту видав №4 (48) інформаційно-педагогічного бюлетеню «Уроки Голокосту», жовтень-грудень 2016 року.

Січень

Видано № 1 (14) 2016 наукового часопису «Голокост і сучасність. Студії в Україні і світі».

Січень

В Одесі пройшов перший семінар у 2017 році **Проекту з поширення освітніх матеріалів з протидії антисемітизму та ромофобії**, що розпочався у 2016 році. Також у січні - березні місцеві семінари пройшли в Краматорську, Житомирі, Прилуках, Чугуєві.

Під час роботи обговорювали різні прояви ксенофобії та дискримінації. До цієї діяльності долучилися, крім вчителів історії, викладачі літератури, шкільні психологи та заступники директорів з виховної роботи.

Втілення проекту та семінарів стало можливим завдяки підтримці німецької Фундації «Пам'ять, Відповідальність, Майбутнє». Робота проекту з поширення освітніх матеріалів розрахована на 2 роки.

27 січня

В Києві відбувся Десятий щорічний круглий стіл «Українське суспільство і пам'ять про Голокост: наукові та освітні аспекти». Захід відбувається завдяки багаторічному партнерству Українського Центру вивчення історії Голокосту та Goethe-Institut в Україні. Цього року до організації долучилися також Офіс Ради Європи в Україні та Представництво ООН в Україні.

До ювілейного круглого столу було підготовлено програму, що містила три сесії. Перша була присвячена новим науковим здобуткам з теми Голокосту в Україні. Друга сесія надала можливість ознайомитися з освітніми проектами. Третя ж дозволила співставити український та європейський досвід комеморації Голокосту завдяки участі в ній іноземних гостей, а саме: фотографа та режисера Луїджі Тоскано (Маннгайм, Німеччина) із

презентацією свого проекту «Проти забуття» та співробітниці Осередка «Брама Гродська — Театр NN» Агати Радковської-Парка (Люблін, Польща).

Січень-лютий

Далі продовжує подорожувати містами та школами України **виставка «Єврейські діти України — жертви Голокосту»**.

Протягом січня 2017 року виставка проходила в Новокостянтинівській ЗОШ І–ІІІ ст. Виставку відвідали вчителі, учні, батьки, а також учасники районного семінару вчителів історії Братського району. Гідами на виставці були учні школи.

А в лютому 2017 р. виставку приймала у себе Первомайська НВК «ЗОШ І–ІІ ст. №15-колегіум». На відкритті були присутні голова міської єврейської громади М.Л. Шефкін, вчителі історії шкіл міста, учні старших класів, батьки. Гідами так само виступали учні школи.

Березень

У Рівному відбулася ІV Всеукраїнська науково-практична конференція «Політика пам'яті в теоретичному та практичному вимірах».

Для чергової конференції була обрана тема «Національні меншини і колективна пам'ять титульних націй: дилеми (не)забуття». У роботі конференції взяли участь науковці та експерти у сфері політики пам'яті з понад десяти регіонів України. Організаторами заходу виступили ГО «Мнемоніка», Рівненський державний гуманітарний університет, Український центр вивчення історії Голокосту, Фонд імені Рози Люксембург.

30 березня – 2 квітня

У м. Вінниця відбувся поглиблений навчально-методичний семінар для вчителів в рамках проекту «**Захистимо пам'ять**».

У результаті нового етапу проекту меморіали загиблим євреям постануть у с.Чуків Немирівського району, с. Плисків Погребищенського району, смт. Вахнівка та Липовець Липовецького району та смт. Самгородок Козятинського району. Також до проекту буде доєднано місця Житомирської області.

Учасниками семінару стали вчителі Вінницької та Житомирської областей, які висловили бажання взяти участь у проекті після відбіркових семінарів, проведених у районах Вінниччини у листопаді 2016 року. Метою семінару було підготувати вчителів для подальшої самостійної дослідницької роботи разом з учнями з теми Голокосту на Вінниччині.

Березень-травень

Виставка «Єврейські діти України — жертви Голокосту» в березні почала працювати в Новопетрівській ЗОШ І–ІІ ст. №1 у Київській області.

В квітні експозиція відкрилася в Криворізькому Музеї культури єврейського народу та історії Голокосту «Музей Михайла Мармера». У відкритті нової експозиції в музеї взяли участь учні та вчителі загальноосвітньої школи № 8, адже особливістю реалізації даного проекту є залучення та підготовка екскурсоводів серед школярів-волонтерів.

Березень-травень

В Смілі (Черкаська область), Чернівцях та Полтаві пройшли семінари **Проекту з поширення освітніх матеріалів з протидії антисемітизму та ромофобії**, що розпочався у 2016 році.

Втілення проекту та семінарів стало можливим завдяки підтримці німецької Фундації «Пам'ять, Відповідальність, Майбутнє». Робота проекту з поширення освітніх матеріалів розрахована на 2 роки.

Весна 2017

Однією з програм Українського центру вивчення історії Голокосту в 2017 році став **проект «Єврейська спадщина»**. Він складається з серії лекцій та екскурсій, присвячених історії хасидизму. Курс лекцій читає доктор історичних наук Ігор Туров, що давно займається вивченням хасидської спадщини.

Квітень

Вийшло друком чергове число інформаційно-педагогічного бюлетеню Українського центру вивчення історії Голокосту **«Уроки Голокосту»**, №1(49), січень-березень 2017 року

19 – 21 травня

У Києві, в Пущі-Водиці, відбувся **XVII Всеукраїнський конкурс учнівських робіт «Історія і уроки Голокосту» ім. І.Б. Медвинського** за 2016-2017 навчальний рік.

До участі в конкурсі було подано 130 робіт з України, Молдови, Білорусі та Киргизстану, що зробило конкурс міжнародним. До захисту допущено 64 роботи.

Традиційно, захист відбувався за секціями: дві секції науково-дослідницьких робіт, художні роботи та літературні роботи. Багато робіт представляли регіональні дослідження, були роботи, присвячені геноциду ромів під час Другої світової війни.

Український центр вивчення історії Голокосту організував конкурс за підтримки ЄАЄК, Вааду України та Посольства Держави Ізраїль в Україні.

26 – 28 травня

У Києві проходив перший етап **Освітнього курсу** для студентів, аспірантів та молодих науковців **«Геноцид євреїв Європи: історична перспектива та підходи до вивчення»**: науково-методичний семінар. 15 учасників з Києва, Львова, Дніпра, Івано-Франківська, Хмельницького, Харкова, Рівного брали участь в інтенсивній програмі, що складалась з лекцій, обговорень, екскурсій та представлення власних дослідницьких проектів.

Організаторами курсу є Український центр вивчення історії Голокосту спільно Музеєм та Меморіалом «Будинок Ванзейської конференції» за підтримки Посольства Німеччини в Україні.

29 – 30 травня

У Білій Церкві відбувся черговий семінар в рамках **Проекту з поширення освітніх матеріалів з протидії антисемітизму та ромофобії**. Цей семінар став останнім в 2016–2017 навчальному році.

Однією з найбільш успішних складових програми семінару стали спеціальні заняття-зустрічі із представниками ромської громади.

Червень

Український центр вивчення історії Голокосту видав №2 (50) інформаційно-педагогічного бюлетеню **«Уроки Голокосту»**, квітень-червень 2017 року.

25 – 30 червня

В м. Очаків Миколаївської обл. відбувся **Щорічний освітній семінар-школа з історії Голокосту на теренах України та викладання цієї тематики у школах України для викладачів історії та суспільних дисциплін**.

Теоретичні та практичні заняття, проведені під час семінару-школи українськими та іноземними (Ноа Сігал, Міжнародна школа музею «Яд Вашем», Ізраїль) фахівцями, передбачали активну участь аудиторії та викликали багато схвальних відгуків від учасників.

2 серпня

В **Міжнародний день пам'яті жертв геноциду ромів** по всій Україні відбулася ціла низка подій. Науковий співробітник Українського центру вивчення історії Голокосту Михайло Тяглий взяв участь у заході з вшанування пам'яті у Києві, в Бабиному Ярі. Там він презентував дві тематичні збірки, що містять архівні відомості щодо кількості жертв ромського народу та місцевостей, де здійснювалось вбивство ромів України,

а також матеріали конференції про вивчення, викладання та пам'ятання геноциду ромів, проведеної в жовтні 2016 року.

14 – 17 серпня

Відбувся Другий поглиблений навчально-методичний семінар для вчителів у м. Вінниця в рамках проекту **«Захистимо пам'ять»**. Проект здійснюється Українським центром вивчення історії Голокосту та Фундацією Меморіал вбитим євреям Європи за фінансової підтримки МЗС Німеччини та сприяння МОН України.

Проведення семінару відкриває для його учасників широкі можливості комунікації та розвитку подальшої пошукової та науково-дослідницької роботи.

20 – 21 серпня

Розпочато роботу нового освітнього проекту зі створення навчально-методичного посібника до **віртуальної виставки «Бабин Яр: пам'ять на тлі історії»**. В Києві відбулася перша зустріч вчителів-учасників авторсько колективу проекту. Проект здійснюється Українським центром вивчення історії Голокосту та Громадським комітетом для вшанування пам'яті жертв Бабиного Яру за фінансової підтримки Українського інституту національної пам'яті та Благодійної ініціативи «Українсько-єврейська зустріч».

Метою роботи є адаптація віртуальної виставки «Бабин Яр: пам'ять на тлі історії» та документального фільму «Бабин Яр у пошуках пам'яті» для використання в освітньому процесі, а також поширення та популяризація майбутнього посібника у вчительському та викладацькому середовищі.

Вересень

Український центр вивчення історії Голокосту видав №3 (51) інформаційно-педагогічного **бюлетеню «Уроки Голокосту»**, червень-вересень 2017 року.

10 – 15 вересня

Друга частина **освітнього курсу** для студентів, аспірантів та молодих науковців **«Геноцид євреїв Європи: історична перспектива та підходи до вивчення»** відбулася в м. Берлін.

Більша частина цього етапу була присвячена відвіданню музеїв та місць пам'яті, що дало змогу учасникам ознайомитися з німецьким досвідом комеморації та порівняти з подібним українським досвідом.

17 – 22 вересня

В Україні і Польщі тривав **X науково-освітній семінар ім. Роберта Кувалека «Історія Голокосту в Західній Україні та Східній Польщі»**.

Семинар організовано Українським центром вивчення історії Голокосту та Осередком «Брама Гродська – Театр NN» за фінансової підтримки American Jewish Committee та Conference on Jewish Material Claims Against Germany.

Цей щорічний навчально-методичний семінар для викладачів історії та гуманітарних дисциплін складався із лекцій та дискусій, а також відвідин меморіальних місць, пов'язаних із трагедією Голокосту на теренах Західної України та Польщі. Учасники відвідали пам'ятні місця у Львові, Раві-Руській та Жовкві на території України, а також Меморіал на місці колишнього табору Треблінка, Меморіал та музей «Майданек», Замосць, Томашув, Белжець та Меморіал і музей на місці колишнього нацистського табору смерті Белжець.

Вересень – грудень

Продовжилася серія семінарів **Проекту з поширення освітніх матеріалів з протидії антисемітизму та ромофобії**. Нові семінари відбулися в Рівному, Маріуполі, Миколаєві (два семінари для вчителів області та вчителів обласного центру відповідно), Мерефі Харківської області, Черкасах та Баранівці Житомирської області.

Важливими партнерами Центру є місцеві КВНЗ «Академії неперервної освіти», Науково-методичні управління освіти, школи. Така співпраця з державними структурами допомагає розумінню актуальних питань, що ставляться перед учителями під час навчально-виховного процесу.

Як завжди, надзвичайно успішними стають спеціальні заняття-зустрічі з представниками ромської громади.

14 – 15 жовтня

Зустріч робочої групи освітнього проекту зі створення навчально-методичного посібника до **віртуальної виставки «Бабин Яр: пам'ять на тлі історії»**. Проект здійснюється Українським центром вивчення історії Голокосту та Громадським комітетом для вшанування пам'яті жертв Бабиного Яру за фінансової підтримки Українського інституту національної пам'яті та Благодійної ініціативи «Українсько-єврейська зустріч».

Метою роботи є адаптація віртуальної виставки «Бабин Яр: пам'ять на тлі історії» та документального фільму «Бабин Яр у пошуках пам'яті» для використання в освітньому процесі, а також поширення та популяризація майбутнього посібника у вчительському та викладацькому середовищі.

27 – 29 жовтня

На шкільних осінніх канікулах відбувся поглиблений навчально-методичний семінар для учнів та учителів Вінницької та Житомирської областей в рамках проекту «**Захистимо пам'ять**».

Цього разу особливість зустрічі була в тому, що її учасниками стали вчителі та учні-старшокласники шкіл Вінниччини та Житомирщини, а також учні та вчителі — випускники проекту з Львівщини та Волині.

Програма занять семінару була складена з урахуванням особливостей двох цільових груп — учителів та учнів.

17 листопада

Підсумкова зустріч **освітнього курсу** для студентів, аспірантів та молодих науковців «**Геноцид євреїв Європи: історична перспектива та підходи до вивчення**» відбулася в м. Київ.

19 – 26 листопада

В Єрусалимі в Міжнародній школі з викладання та вивчення історії Голокосту відбувся **XII навчально-методичний семінар з історії Голокосту в Меморіалі «Яд Вашем»**. Семінар у Єрусалимі став можливим завдяки зусиллям Українського центру вивчення історії Голокосту в співпраці з «Яд Вашем» та за підтримки Посольства держави Ізраїль в Україні і Євразійського єврейського конгресу.

У рамках восьмиденного семінару відбулися конференція «Європейські родини під німецькою окупацією та в радянському тилу», теоретичні лекції, практикуми методичного спрямування, презентація книги «Донечка, про яку ми завжди мріяли. Історія Марти», дискусії, обговорення, робота з архівними документами, життєвими історіями та відеофільмами.

30 листопада – 3 грудня

Проведення семінару для вчителів у Молдові в рамках **програми «Толерантність – уроки Голокосту»**.

Грудень

Український Центр вивчення історії Голокосту видав №4 (52) інформаційно-педагогічного бюлетеню «Уроки Голокосту», жовтень-грудень 2017 року.

15 – 17 грудня

Відбулася підсумкова зустріч у 2017 році для учнів та учителів Вінницької та Житомирської областей в рамках проекту «Захистимо пам'ять».

Зустріч була особливо важливою, адже її учасники презентували результати власних дослідницьких та просвітницьких шкільних проектів та ділилися досвідом їх втілення.

Проекти інших організацій і установ, в яких Український Центр вивчення історії Голокосту взяв участь

Січень

Упродовж 2015–2016 років німецька організація Bildungswerk für Friedensarbeit («Освіта заради співпраці») виконувала міжнародний проект, що був сфокусований на історії геноциду ромів у так званій «Трансністрії».

Результатом проекту є виставка, яка вдало поєднує різні виміри цього трагічного явища та його значення для сьогодення. Український центр вивчення історії Голокосту взяв участь у підготовці та редагуванні україномовної/російськомовної версії виставки.

З люб'язного дозволу організаторів виставка розміщується на сайті проекту «Геноцид ромів (циган) в добу окупації України (1941–1944): дослідження, викладання, увічнення пам'яті»

27 січня

В Берліні відбулася міжнародна зустріч молоді, яка займається питаннями політики та культури пам'яті, пов'язаними зі злочинами націонал-соціалізму. Щорічно її організовує Бундестаг і приурочує до Дня пам'яті жертв націонал-соціалізму. На цей раз метою зустрічі було ознайомлення учасників із темою, багато аспектів якої є досі маловідомими та обговорюваними у суспільстві сучасної Німеччини та інших країн — «Евтаназією». Український центр вивчення історії Голокосту делегував на цю зустріч представників від України.

12–14 травня

За підтримки програми Еразмус+ відбулася підготовча зустріч представників учасників організацій у рамках проекту «Перехресна історія як перспектива для неформальної освіти» («Entangled history as a perspective for non-formal education») у Кшижові (Польща). Організатором та ініціатором проекту є Фондація «Кшижова» для Європейського Порозуміння.

Протягом двох днів учасники з Німеччини, Польщі й України обговорювали цілі та завдання тренінгу у липні 2017 р. для освітян, які мають за допомогою методу перехресної історії (Histoire Croisée) розробити нові уроки для молоді з теми Голокосту. Наступним та останнім кроком цього проекту буде молодіжна зустріч підлітків з цих трьох країн та застосування на практиці новостворених педагогічних матеріалів у січні 2018 р. У підсумку проекту має постати збірник з уроків на тему Голокосту на базі методики перехресної історії.

3 – 13 липня

Український центр вивчення історії Голокосту виступив співорганізатором Другої літньої школи для викладачів та аспірантів «Історія Голокосту та пам'ять в Україні». Участь в ній взяли викладачі і аспіранти з багатьох міст України, а також з м. Каунас (Литва). Міжнародний склад науковців, що представили свої лекції і заняття, зробив програму літньої школи надзвичайно насиченою. На особливу увагу заслуговує дискусія про перспективи професійного розвитку в галузі юдаїки та досліджень Голокосту. Основний організатор школи: Unites States Holocaust Memorial Museum та КНУ ім. Шевченка

3-8 липня

Відбувся тренінг для освітян й громадських активістів у рамках проекту «Перехресна історія як перспектива для неформальної освіти» («Entangled history as a perspective for non-formal education») у Кшижові (Польща).

Активну участь в ньому взяла п. Ольга Колесник як представниця української сторони.

13 – 27 серпня

Вперше науковців України запрошено до участі в літній школі «POLIN Meeting Point», яку організовує Музей історії польських євреїв «Полін» (Варшава, Польща). Це відбулося завдяки тому, що Український центр вивчення історії Голокосту став партнером цього проекту.

Двотижневий курс-інтенсив проходив в трьох містах Польщі: Варшаві, Лодзі та Здунській Волі. Основною метою програми є створення

мультикультурного середовища з молодих людей Польщі, Ізраїлю, Німеччини та України і заохочення їх до обговорення спільного історичного минулого.

18- 20 жовтня

Завдяки зусиллям Громадської організації «КЕТЕР» і криворізького Музею культури єврейського народу та історії Голокосту «Музей Михайла Мармера» у Кривому Розі проходив Всеукраїнського науково-практичного семінару «Музейний простір: збереження та презентація предметів юдаїки. Обмін досвідом», у якому взяли участь музеологи та відомі українські вчені-історики.

Наукові розвідки д-ра А. Подольського, директора Українського центру вивчення історії Голокосту, дали слухачам чіткі уявлення про культуру пам'яті про жертви націонал-соціалізму в сучасній Україні та перспективи її розвитку, які на даному етапі Україна намагається втілити.

Видання Українського Центру вивчення історії Голокосту за 2017 р.

Донечка, про яку ми завжди мріяли. Історія Марти. — К.: Український центр вивчення історії Голокосту, 2016. — 110 с.

Гауптман Мікаель. Забуті могили / пер. з польської А. Шарого; Український центр вивчення історії Голокосту. — Київ : Видавництво «Фенікс», 2017. — 175 с.

Бабин Яр: масове вбивство й пам'ять про нього: Матеріали міжнародної наукової конференції 24–25 жовтня 2011 р., м. Київ. — Вид. 2-ге, доп. — К.: Укр. Центр вивчення історії Голокосту, Громад. к-т для вшанування пам'яті жертв Бабиного Яру, 2017. — 288 с.

Бабин Яр: пам'ять на тлі історії. Путівник для вчителя: збірник навчально-методичних розробок шкільних занять на основі віртуальної виставки та документального фільму / Ред.-упор. В. Бобров. — Київ: Український центр вивчення історії Голокосту, 2017. — 156 с.

Переслідування та вбивства ромів на теренах України у часи Другої світової війни: Збірник документів, матеріалів та спогадів / Авт.-упор. Михайло Тяглий. — Вид. 2-ге, доп.— К.: Український центр вивчення історії Голокосту, 2017. — 208 с.; іл.

Наукові і освітні заходи за участі УЦВІГу, що були ініційовані місцевими партнерами

7 лютого, Біла Церква

За ініціативи Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів та НВК «Міцва-613» заступники директорів шкіл м. Білої Церкви з виховної роботи стали учасниками семінару-практикуму "Проблема вибору в екстремальних умовах".

За це особлива подяка гостям зустрічі: директору Українського Центру вивчення історії Голокосту Анатолію Подольському, кандидату історичних наук Сергію Бурлаці, ведучій тренінгової частини Надії Уфімцевій. Тема зустрічі була розкрита через призму трагічних подій, що відбувались під час Голокосту. Нікого із слухачів не залишила байдужими лекція Анатолія Подольського «Українсько - єврейські взаємини часів Голокосту: (не) можливість вибору». Сподіваємось, що вивчаючи та аналізуючи уроки минулого, людство уникне трагічних помилок у майбутньому.

4 жовтня, Ніжин

В м. Ніжин, Чернігівської області за ініціативою Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя відбувся науково-освітній семінар «Навіщо пам'ятати? Історія Голокосту: український та регіональний виміри»

Організаторами заходу виступили Ніжинський краєзнавчий музей імені Івана Спаського, історико-юридичний факультет Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, Ніжинський НВК № 16 «Престиж». Семінар відбувся за сприяння Управління культури та туризму, Управління освіти Ніжинської міської ради, Управління освіти Ніжинської РДА, Ніжинської міської централізованої бібліотечної системи та у співпраці з Українським центром вивчення історії Голокосту

У семінарі взяло участь більше 60 чоловік - вчителів, краєзнавців, музейників, науковців, студентів та учнів шкіл міста Ніжина та району. Перед аудиторією з доповідями, що розкривали найрізноманітніші аспекти теми, виступили дослідники з Києва, Чернігова, Ніжина, районів області. Таке глибоке занурення у проблему мало на меті спонукати до осмислення та переосмислення феномену, історії, передумов та витоків однієї з найбільших трагедій у історії людства.

Семинар привітали і підтримали ректор Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя Олександр Самойленко, голова громадської організації Ліга «Ділова жінка», помічниця народного депутата України Олександра Кодоли Тамара Стратілат, директор Ніжинського краєзнавчого музею імені Івана Спаського Геннадій Дудченко та ініціатор проведення заходу, учителька НВК № 16 «Престиж» Наталія Нагорна.

3 листопада, Мелітополь

Педагогами Мелітопольської загальноосвітньої санаторної школи-інтернату у співпраці зі співробітниками Українського центру вивчення історії Голокосту та за сприянням Запорізького обласного інституту післядипломної освіти було проведено навчально-методичний семінар з проблем вивчення та викладання історії Голокосту для вчителів Запорізької області.

Вчитель історії, Діденко Наталя Юріївна, провела велику підготовчу роботу. До приїзду науковців з Києву, була створена група слухачів зі всіх куточків Запорізької області, запрошені працівники Мелітопольського краєзнавчого музею та представники Мелітопольської міської єврейської общини.

Робота семінару включала лекції та практикуми. Дуже активно вчителі історії обговорювали тему лекції «Особливості Голокосту на українських теренах», яку прочитав директор центру Анатолій Подольський. Організовані співробітником центру Віталієм Бобровим практикуми з тем «Нацистський антисемітизм та протидія ксенофобії сьогодні», «Викладання історії Голокосту» проходилися за інтерактивними формами.

Представники Українського центру вивчення історії Голокосту передали учасникам семінару багато методичної літератури. Гості з Києва, за запрошенням організаторів, відвідали пам'ятник жертвам Голокосту, який знаходиться під Мелітополем.